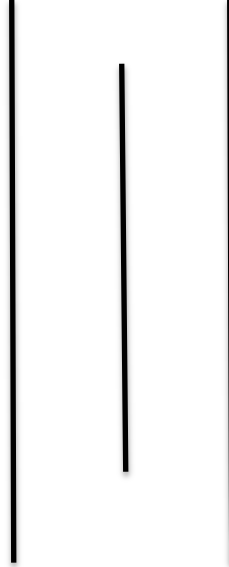

चामे गाउँपालिका

आवासीय विद्यालय (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) निर्देशिका,
२०७७

गाउँपालिकाबाट स्वीकृत मिति : २०७७ १०३ १३०

२०७७

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

चामे, मनाङ

गण्डकी प्रदेश, नेपाल

आवासीय विद्यालय (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) निर्देशिका, २०७७

प्रस्तावना : बालबालिकाले सहज रूपमा शिक्षा प्राप्त गर्न पाउने अधिकारलाई दृष्टिगत गर्दै चामे गाउँपालिका अन्तर्गतका बालबालिकाका लागि बालमैत्री वातावरणमा विद्यालय छात्रावास सञ्चालन गर्न आवश्यक भएकाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) (ज) बमोजिम चामे गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भई यो निर्देशिका जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र परिभाषा : (१) यस निर्देशिकाको नाम आवासीय विद्यालय (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) निर्देशिका, २०७७ रहेको छ ।

- (२) यो निर्देशिका चामे गाउँपालिकाको राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।
- (३) परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,
 - (क) “विद्यालय” भन्नाले गाउँपालिका भित्र रहेका आवासीय विद्यालयलाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (ख) “छात्रावास” भन्नाले विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाको सर्वोत्तम हितमा आधारित शैक्षिक क्रियाकलाप, संरक्षण, मनोरञ्जन, परामर्श र भोजन लगायतका सेवा सहितको दिवा वा पूर्ण आवास सुविधालाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (ग) “समिति” भन्नाले दफा २ बमोजिम गठन गरिएको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद- २

आवासीय विद्यालय छात्रावास सञ्चालनको न्यूनतम आधार

२. आवासीय विद्यालय छात्रावास सञ्चालन संरचना : (१) छात्रावासलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न देहाय बमोजिमको संरचना हुनेछ :

- (क) **छात्रावास व्यवस्थापन समिति:** छात्रावासको व्यवस्थापन, रेखदेख र सञ्चालन गर्न देहाय बमोजिमको समिति रहनेछ ।

सम्बन्धीत वडाको वडाअध्यक्ष वा निजले तोकेको एक जना वडा सदस्य अध्यक्ष

प्रधानाध्यापक वा निजले तोकेको एक जना शिक्षक सदस्य

अभिभावक मध्ये कम्तिमा एक जना महिला सहित ३ जना सदस्य

गाउँपालिका शिक्षा शाखाको प्रतिनिधी एक जना सदस्य

छात्रावास व्यवस्थापक सदस्य सचिव

- (ख) अध्यक्षले तोकेको स्थान, मिति र समयमा महिनामा कम्तिमा एकपटक समितिको बैठक बस्नेछ ।

- (ग) उपस्थित सदस्य संख्याको बहुमतको आधारमा समितिको निर्णय हुनेछ । बैठकमा मत बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिनेछ ।
- (घ) समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार सरोकारवालालाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ तर आमन्त्रित सदस्यलाई मत दिने अधिकार हुनेछैन ।

(२) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (क) छात्रावासको नियमित रेखदेख अनुगमन तथा सञ्चालन गर्ने,
 - (ख) छात्रावासको आर्थिक, भौतिक, शैक्षिक लगायतका क्रियाकलापको व्यवस्थापन गर्ने,
 - (ग) छात्रावासमा बस्ने विद्यार्थीको अभिलेख तथा लेखा चुस्त दुरुस्त राख्ने तथा राख्न लगाउने,
 - (घ) छात्रावासको अनुगमन गरी चौमासिक रुपमा गाउँपालिकामा प्रतिवेदन उपलब्ध गराउने,
 - (ङ) आम्दानी तथा खर्चको सेस्ता राख्न लगाउने तथा कम्तीमा वर्षको एक पटक लेखापरीक्षण र सामाजिक परीक्षण गराई सो को प्रतिवेदन गाउँपालिकामा पेस गर्ने,
 - (च) उपदफा (३) बमोजिमका न्यूनतम आधार तयार पार्ने,
 - (छ) तोकिएको मापदण्ड अनुसार छात्रावास सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउने ।
- (३) छात्रावास सञ्चालनका लागि न्यूनतम आधार :** व्यवस्थापन समितिले छात्रावासमा देहाय बमोजिमको न्यूनतम पूर्वाधारको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

क.आधारभूत पूर्वाधार

- (१) छात्रावास भवनलाई बालमैत्री, लैङ्गिक मैत्री र अपाङ्गता मैत्री बनाउनुपर्नेछ ।
- (२) शिक्षा, स्वास्थ्य, सुरक्षाजस्ता आवश्यक सुविधाको सहज पहुँचको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (३) प्राकृतिक विपद् (भूकम्प, हिमपात, बाढीपहिरो, आगजनी, वन्यजन्तुको आक्रमण) को जोखिम न्यूनिकरण तथा अपराध, हुलदङ्गा र ध्वनि प्रदूषणको जोखिमबाट सुरक्षित रहनका लागि आवश्यक उपायहरूको अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।
- (४) सम्भव भएसम्म अनावश्यक होहल्ला नहुने, धेरै भिडभाड भैरहने स्थानबाट टाढा र आवासीय रुपमा उपयुक्त स्थानमा छात्रावासको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (५) छात्रावास क्षेत्रलाई सुरक्षित घेराबारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (६) घण्टीको व्यवस्था र सुरक्षा गार्डसहितको मुख्य प्रवेशद्वार मजबुत बनाउनुपर्नेछ ।
- (७) छात्रावास वरपर उज्यालोको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (८) आवश्यक सुरक्षासहितको छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै भवन वा तल्लाको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (९) प्रत्येक ढोका, भ्याल, च्याक, दराज आदिमा अपाङ्गता भएका लगायत सबै बालबालिकाको सहज पहुँच पुग्ने गरी चुकुलसहितको भौतिक संरचनाको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१०) आकस्मिक विपद्को अवस्थामा निकासका लागि सुरक्षित भर्याङ, निकास तथा विपद् पूर्व तयारी औजारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (११) कोठा भित्र टेबुल, कुर्सी, च्याक, दराज, विद्यार्थीका लागि छुट्टा छुट्टै पलङ, डसना, तन्ना, तकिया, मौसम अनुसारका कम्बल वा सिरक र भुलको व्यवस्था गर्ने तथा नियमित रुपमा

सिरक तन्ना, तकियाको खोल आदि कपडाहरू अनिवार्य रूपमा सरसफाइ गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

- (१२) छात्र र छात्राका लागि अलग अलग शौचालयको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१३) शौचालयमा आवश्यक पानीको प्रबन्ध तथा नियमित सरसफाईको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१४) छात्रावासको भवनको कोठा तथा शौचालयमा अपाङ्गता भएका बालबालिकाको पहुँचका लागि च्याम्प निर्माण गर्नुपर्ने र भवनमा पर्याप्त प्रकाश तथा हावा आवत जावत हुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१५) छात्रावास परिसरभित्र सफा र स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१६) भान्सा कोठा सफा सुगन्धर तथा स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर नपर्ने व्यवस्था गर्ने, र विद्यार्थीको संख्या अनुसार भोजन कक्षको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१७) बढीमा दश जना विद्यार्थीका लागि एक सयन कक्षको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१८) छात्रावासमा पर्याप्त मात्रामा घरभित्र र घरबाहिर खेलिने खेल सामग्री सहितको खेलमैदानको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१९) छात्रावास परिसरका भौतिक संरचनाहरूको नियमित मर्मत सम्भारको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (२०) छात्रावासमा महिनावारीका समयमा प्रयोग गरिने स्यानीटरी प्याडसहित बालबालिकाको स्वास्थ्य र सरसफाइसँग सम्बन्धित सामग्रीहरूको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

ख.पोषण र सन्तुलित खाना

- (१) छात्रावासले साप्ताहिक रूपमा खाना र खाजाको तालिका तयार गरी डाइनिङ कक्षमा टाँस गर्नुपर्नेछ ।
- (२) एक दिनमा न्यूनतम तिन पटक (विहान, दिवा र साँझ) खानाको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (३) विद्यार्थीको आवश्यकता र उपलब्ध श्रोत साधनका आधारमा न्यूनतम पोषणको सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ ।
- (४) विद्यार्थीलाई स्वास्थ्यको कारण बाहेक अन्य कारणले खाना निषेध गर्न पाइनेछैन ।

ग. बालबालिकाको सुरक्षा

- (१) छात्रावास भवन लगायतका क्षेत्रमा अनिवार्य रूपमा चौकीदारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (२) विद्यार्थीहरूलाई लामो विदाको समयमा बाबु आमा/अभिभावकले लिन नआएमा उनीहरूलाई छात्रावासमा नै बस्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ तर सकेसम्म लामो अवधिमा घर जान र परिवारसँग बस्नका लागि प्रोत्साहन गर्नुपर्नेछ ।
- (३) प्राकृतिक प्रकोप तथा मानवीय कारणबाट सिर्जित विपद्बाट बालबालिकाको सुरक्षाका लागि पूर्व तयारी एवं आकस्मिक साइरन/बत्ती लगायतको सुरक्षा र सूचना संयन्त्रको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (४) विद्यार्थीलाई छात्रावासबाट बाहिर लैजान वा भेटघाट गर्न आउने सबै व्यक्ति बारे **अनुसूची १** मा उल्लिखित ढाँचाको आगन्तुक पुस्तिकामा अभिलेख राखी सम्बन्धित व्यक्तिसँग बालबालिकाको नाता पहिचान गरेर मात्र पठाउनुपर्नेछ ।

- (५) छात्रावासमा बस्न आउँदाको समयमा नै विद्यार्थीलाई छात्रावासबाट बाहिर लैजान वा भेटघाट गर्न आउने व्यक्तिको सूची हरेक विद्यार्थीको व्यक्तिगत फाइलमा राख्ने र बालबालिकालाई छात्रावासबाट बाहिर पठाउँदा विद्यालयमा राखिएको सूची अनुसारका व्यक्तिसँग मात्र पठाउने गर्नुपर्नेछ ।

घ. बालबालिकाको संरक्षण

- (१) विद्यार्थीलाई सबै प्रकारका शारीरिक तथा मानसिक सजाय, भावनात्मक एवम संवेगात्मक सजाय, दुर्व्यवहार, अपहेलना, शोषण, हिंसा, विभेद, सार्वजनिक बेइज्जती, गिज्याउने, होच्याउने तथा मर्यादामा आँच आउने खालका बोली, व्यवहार, बेवास्ता लगायतका कार्य नहुने सुनिश्चितता गर्नुपर्ने र यस्ता घटनाबाट सुरक्षित राख्न विशेष सतर्कता अपनाउनु पर्नेछ ।
- (२) छात्रावासभित्र कुनै पनि प्रकारको हातहतियार (हिंसात्मक क्रियाकलापमा प्रयोग हुनसक्ने) ल्याउन निषेध गर्नुपर्नेछ ।
- (३) बालमैत्री वातावरणमा शिक्षण सिकाइ र आवासको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (४) शारीरिक तथा मानसिक सजाय निषेध गर्नु पर्ने र अनुशासन पालन गर्न र विद्यालय तथा छात्रावासको नियम पालना गर्न गराउन सकारात्मक उपायहरू अपनाउनु पर्नेछ ।
- (५) विद्यार्थीलाई उनीहरूको र उनीहरूका अभिभावक वा हेरचाह गर्ने व्यक्तिको धर्म, संस्कृति, भाषा, सम्प्रदाय, जातीयता, लिङ्ग, उमेर, रङ, भौगोलिक क्षेत्र, आर्थिक परिवेश, श्रममा संलग्नता, अपाङ्गता, पेसा, द्रव्य प्रभावित, एच.आई.भी/एड्सबाट प्रभावित, राजनीतिक वा अन्य विचारधारा लगायतका कुनै पनि आधारमा भेदभाव नगरिने सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ ।
- (६) विद्यार्थीलाई त्यहाँका कर्मचारी, अरु विद्यार्थी वा अन्य कुनै व्यक्तिबाट कुनै किसिमको भेदभाव नहुने सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ ।
- (७) छात्रावास र यसको निश्चित क्षेत्रमा धुम्रपान, मादक पदार्थ तथा लागु पदार्थको सेवन गर्न निषेध गर्नुपर्नेछ ।
- (८) छात्रावास परिसरको १०० मिटर वरपर धुम्रपान, मादक पदार्थ तथा लागु पदार्थको बेचबिखनमा रोक लगाउनुपर्नेछ ।

ड. खेलकुद, अतिरिक्त क्रियाकलाप र मनोरञ्जन

- (१) छात्रावासमा दैनिक रूपमा केही समय मनोरञ्जनका लागि छुट्याउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । मनोरञ्जन तथा सृजनात्मक कृयाकलापका लागि प्रति २० जना छात्र छात्रा बराबर एउटा टेलिभिजन, इन्टरनेटसहितको कम्प्युटर वा मनोरञ्जनको उपयुक्त साधनहरूको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । विद्यार्थीहरूलाई नियमित शारीरिक व्यायाम तथा सिर्जनात्मक अभ्यास गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (२) छात्रावासमा खेलकुद र मनोरञ्जनका सामाग्रीहरूको व्यवस्था गर्ने र छात्रावासभित्र र बाहिर आयोजना भएको वा हुने खेलकुद, साहित्यिक, साङ्गीतिक लगायतका सिर्जनात्मक क्रियाकलापमा भाग लिन प्रोत्साहित गर्नुपर्नेछ ।
- (३) मनोरञ्जन, खेलकुद वा अन्य कार्यक्रममा सहभागी हुँदा विद्यार्थीहरूलाई दुर्घटना वा अन्य खतराबाट जोगाउन विशेष सतर्कता अपनाउनुपर्नेछ ।

- (४) उमेर र परिपक्वता अनुरूप विद्यार्थीहरूलाई खाना, स्वास्थ्य, शिक्षा, खेलकुद लगायतका कुराहरूमा सहभागी गराउनुपर्नेछ ।

च. स्वास्थ्य र स्वास्थ्योपचारको व्यवस्था

- (१) छात्रावासमा न्युनतम स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ । उपलब्ध कर्मचारीमध्ये कम्तिमा एक जनालाई प्राथमिक उपचारको तालिम गराउनुपर्नेछ ।
- (२) छात्रावासमा विद्यार्थी विरामी पर्दा उपचार र आराम कक्षको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ र विद्यार्थीलाई सङ्क्रमित रोगहरूबाट सुरक्षित राख्नका लागि आवश्यक उपाय अवलम्बन गर्नुपर्नेछ । कुनैपनि विद्यार्थीमा संक्रमित रोग लागेमा छुट्टै राखी उपयुक्त स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (३) कम्तीमा महिनाको एकपटक विद्यार्थीहरूको निशुल्क स्वास्थ्य परिक्षण गर्ने र यसका लागि जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, अस्पताल वा स्वास्थ्य केन्द्रसँग समन्वय गर्नुपर्नेछ ।
- (४) छात्रावासमा रहने बालबालिकाहरूको उमेर अनुसार प्रत्येक बालबालिकालाई आधारभूत खोप सेवाको सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ ।
- (५) नियमित स्वास्थ्य परीक्षण पश्चात विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा आवश्यकता भएमा उनीहरूका अभिभावकलाई जानकारी गराई उपयुक्त स्वास्थ्य उपचारका लागि सहयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (६) विद्यार्थी गम्भीर रूपमा विरामी भएमा वा निजलाई गम्भीर चोटपटक लागेमा परिवारका सदस्य वा बालबालिकाले इच्छाएको व्यक्ति वा संस्थालाई उपलब्ध भएसम्म छिटो साधन मार्फत जानकारी दिई उपचारका लागि सहयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (७) छात्रावासमा दुर्घटना वा आपत्कालीन अवस्था आइपरेमा तुरुन्त सूचना दिने उपकरणको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (८) विद्यार्थीलाई घाउचोट लागेमा वा विरामी भएमा तत्काल उपचारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

छ. पुस्तकालय, साइन्स ल्याव तथा कम्प्युटर कक्ष

- (१) वाचनालय सहितको पुस्तकालय, साइन्स ल्याव र कम्प्युटर कक्षको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । पुस्तकालयमा कम्तीमा १० जना विद्यार्थी एकै साथ बसेर पढन, सुन्न र हेर्न सक्ने कोठाको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (२) पुस्तकालयमा पाठ्यपुस्तक, मनोरञ्जन सामग्री, सन्दर्भ सामग्री, ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक, भौगोलिक, नैतिक तथा आध्यात्मिक ज्ञान सम्बन्धी सकेसम्म धेरै विधाका पाठ्यपुस्तक, अडियो, भिडियो सुविधा सहितको सेवाको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (३) अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि अपाङ्गताको प्रकार अनुसारका सामग्रीहरू (जस्तै दृष्टिविहीनका लागि ब्रेललिपि, सुस्त श्रवण भएकाहरूका लागि दृष्य सामग्रीहरू) को व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (४) पुस्तकालयमा उपयुक्त साइजका टेबुल, कुर्सी, वा साना टेबुल वा जुट, उनीका कार्पेट माथी चकटी पर्याप्त मात्रामा राख्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (५) पुस्तकालयमा राखिएका पुस्तक र प्रयोगको अभिलेख निरन्तर रूपमा अद्यावधिक गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

ज.सामाजिकीकरण

- (१) नयाँ साथीहरूको स्वागत गर्ने, आपसमा जन्मोत्सव मनाउने, साँस्कृतिक संस्कार लगायतका कार्यक्रमहरू विद्यार्थीहरूकै नेतृत्वमा नियमित रूपमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (२) समुदायमा मनाइने विभिन्न किसिमका धार्मिक, साँस्कृतिक चाडपर्वहरू मनाउने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (३) स्थानीय समुदायमा गई विद्यालय परियोजना कार्यका रूपमा सामुदायिक क्रियाकलापमा सहभागिता र आवश्यक सहयोग पुर्याउने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (४) स्थानीय तहमा उपलब्ध प्रतिष्ठित कुनै कार्यमा दक्ष व्यक्तिहरूबाट नैतिक आचरण तथा जीवन उपयोगी सिप सम्बन्धी प्रवचन तथा अन्तरक्रिया गर्ने व्यवस्था वर्षमा कम्तीमा ४ पटक मिलाउनुपर्नेछ ।
- (५) बिहान बेलुका खाना खाँदा, खेल्दा, अध्ययन गर्दा र मनोरंजन लगायतका गतिविधिमा समावेशितालाई अनिवार्य रूपमा अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।
- (६) छुवाछुत, अपाङ्गताजस्ता विभेदपूर्ण अवधारणा र व्यवहारलाई पूर्ण रूपमा दुरुत्साहित गर्नुपर्नेछ र विद्यार्थीमा सोही अनुसारको आचरण विकास गराउनुपर्नेछ ।
- (७) स्वावलम्बी बानी विकासका लागि आफ्नो कामको सूचीकरण, समय तालिका निर्माण तथा कामको विभाजन गर्ने र सो अनुसार कार्य गर्न प्रोत्साहन गर्नुपर्नेछ ।
- (८) समसामयिक विषयमा बालबालिकाको क्षमता विकासका लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

झ.मनोसामाजिक सहयोग

- (१) दैनिक बिहान कम्तीमा ३० मिनेट योग, ध्यान, व्यायाम गर्ने व्यवस्था अनिवार्य मिलाउनुपर्नेछ ।
- (२) अतिरिक्त कार्यको रूपमा गीत, सङ्गीत, भजन, कीर्तन, नृत्य, कथावाचन, चित्र बनाउने जस्ता क्रियाकलाप समय तालिका बनाई नियमित रूपमा बालबालिकाको रुचिअनुसार समेत हुनेगरी सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
- (३) विद्यार्थीहरूलाई वृत्ति विकास, साथी छनोट, स्व-व्यवस्थापन, तनाव व्यवस्थापन, समय व्यवस्थापन, उचित आहार विहार जस्ता विषयमा परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने तथा विद्यार्थीबाट आउने गुनासा सुन्ने र समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (४) बालबालिकामा आउने उमेर अनुसारको शारीरिक, मानसिक र संवेगात्मक परिवर्तनको बारेमा परामर्श दिने व्यवस्था मिलाई मानसिक रूपमा तयारी गराउनुपर्नेछ ।

परिच्छेद- ३

श्रोत व्यवस्थापन

३. स्रोत व्यवस्थापन : (१) आवासीय विद्यालय तथा सो को छात्रावास सञ्चालनका लागि देहाय बमोजिमको रकम विद्यालयको कोषमा रहने गरी जम्मा गर्न सकिनेछ :

- (क) गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान,
- (ख) समुदाय वा समुदायभन्दा बाहिरका व्यक्तिबाट प्राप्त दान, उपहार र सहयोग,
- (ग) विद्यार्थीबाट लिने नियमित शुल्क,
- (घ) कानून बमोजिम कोषलाई प्राप्त अन्य जुनसुकै रकम ।
- (२) हरेक वर्ष बार्षिक बजेटमा व्यवस्था गरी गाउँपालिकाले निश्चित रकम छात्रावास सञ्चालन खर्चका लागि अनुदान दिन सक्नेछ ।
- (३) छात्रावास व्यवस्थापन समितिले अन्य श्रोतबाट पनि आवश्यक सहयोग जुटाउनुपर्नेछ ।
- (४) छात्रावासको मासिक खर्च, कोषमा मौज्जात रकम लगायतका आधारमा समितिले विद्यार्थीबाट लिने नियमित शुल्क तय गर्न सक्नेछ । यसरी शुल्क तय गर्दा शुल्क तिर्न नसकेका कारण कुनैपनि बालबालिकाले छात्रावास प्रयोग गर्नबाट बंचित नहुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (५) छात्रावास सञ्चालन तथा व्यवस्थापन प्रयोजनका लागि प्राप्त रकम विद्यालयले छुट्टै खाता खोली राख्नु पर्नेछ । सो रकम छात्रावास व्यवस्थापन बाहेक अन्य प्रयोजनका लागि खर्च गर्न पाइनेछैन ।
- (६) आवासीय छात्रावास सञ्चालनमा प्राप्त अनुदान तोकोएको शिर्षकमा मात्र खर्च गर्नुपर्नेछ ।
- (७) गाउँपालिकामा उपलब्ध बैंकहरु मध्ये प्रतिस्पर्धाका आधारमा उच्च व्याजदर भएको बैंकमा खाता खोली रकम जम्मा गर्नुपर्नेछ । बैंक खाता विद्यालयको प्रधानाध्यापक र विद्यालय वा छात्रावासको लेखा हेर्ने कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन हुनेछ ।
- (८) गाउँपालिकाले जुनसुकै समयमा छात्रावासमा भएको खर्च तथा आम्दानीको विवरण माग गर्न सक्नेछ । छात्रावास व्यवस्थापन समितिले सम्पूर्ण विवरण तिन दिन भित्र गाउँपालिकालाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
- (९) प्रचलित ऐन, नियमानुसार तोकिए बमोजिम अभिलेख जनाई सो को आन्तरिक र अन्तिम लेखा परिक्षण गराउनुपर्ने छ ।
- (१०) आवासीय विद्यालय छात्रावास सञ्चालनका लागी अनुदान किस्ता, किस्तामा खर्चको आधारमा दिईने छ । पहिलो किस्तामा खर्चको विल भरपाई पेश नगरी दोश्रो किस्ता अनुदान दिईने छैन ।

परिच्छेद- ४

विद्यार्थीको छनौट र अभिलेख व्यवस्थापन

४. विद्यार्थी छनौटका आधार : आवासीय विद्यालयको छात्रावासमा बस्ने विद्यार्थी छनौट गर्दा देहाय बमोजिमका विद्यार्थीलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।

- (क) अपांगता भएका तथा विभिन्न कारणले संरक्षक गुमाएका विद्यार्थी,

- (ख) विद्यालय आउन कम्तिमा १ घन्टा लाग्ने विद्यार्थी,
- (ग) गाउँपालिकाले लोपोन्मुख तथा सिमान्तकृत वर्ग भनी सूचीकृत गरेका समुदायका विद्यार्थी,
- (घ) आर्थिक रूपमा विपन्न तथा सामाजिक वा साँस्कृतिक रूपमा बहिष्करणमा परेका विद्यार्थी ।

५. विद्यार्थीको वैयक्तिक अभिलेख : छात्रावासमा बस्ने सबै विद्यार्थीहरूको वैयक्तिक विवरण **अनुसूची-२** बमोजिम अद्यावधिक गरी गरी छात्रावास व्यवस्थापकले राख्नुपर्नेछ, र यस्तो अद्यावधिक विवरण गाउँपालिकालाई चौमासिक रूपमा अनिवार्य उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

परिच्छेद ५

अन्य व्यवस्था

६. अनुगमन तथा नियमन : गाउँपालिकाबाट कम्तिमा तिन महिनाको १ पटक आवासीय विद्यालयको समग्र पक्ष तथा छात्रावासको अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।

७. कर्मचारी व्यवस्थापन : आवासीय विद्यालयको छात्रावासमा देहाय बमोजिमका कर्मचारीहरू रहनेछन् र उनीहरूको नियुक्ति र जिम्मेवारी सम्बन्धी व्यवस्था **अनुसूची-३** बमोजिम हुनेछ ।

- (क) छात्रावास व्यवस्थापक
- (ख) आवासिय शिक्षकहरू
- (ग). सहयोगी (खाना पकाउने भान्सेको समेत काम गर्ने)
- (घ) चौकिदार (स्टोर किपरको समेत काम गर्ने)

८. संशोधन : गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार यस निर्देशिकाको संशोधन तथा परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।

अनसूची १

दफा २ को उपदफा (३) बमोजिम

विद्यार्थीलाई छात्रावास बाहिर पठाउँदा/लैजाँदा भनुपर्ने अभिलेख/विवरणको ढाँचा

विद्यालयको नाम:

विद्यालयको ठेगाना:

(यो फाराम छात्रावासमा बसी अध्ययन गर्ने विद्यार्थीलाई आफन्तले निश्चित समय र प्रयोजनका लागि छात्रावास बाहिर लैजाँदा छात्रावास व्यवस्थापकले भर्नुपर्नेछ । विद्यार्थी लैजाने व्यक्तिलाई व्यवस्थापकले नचिनेको अवस्थामा निजले आफ्नो स्पष्ट परिचय खुल्ने कागजातसँगै लिई नआएको अवस्थामा बाहिर लैजाने अनुमति दिने छैन । तोकिएको अवधि भित्र फिर्ता नल्याएमा तत्काल सम्पर्क गरी सो को कारण पत्ता लगाई विद्यालयका प्रधानाध्यापकलाई जानकारी गराउनुपर्दछ ।)

क्र.सं	विद्यार्थीको नाम	विद्यार्थी लैजाने व्यक्तिको नाम	विद्यार्थीसँगको नाता	हस्ताक्षर

अनुसूची - २

दफा ५ बमोजिम

छात्रावासमा बस्ने विद्यार्थीको वैयक्तिक विवरण

विद्यालयको नाम र ठेगाना

विद्यार्थीको नाम थर :

जन्म मिति :

स्थायी ठेगाना :

बाबुको नाम थर :

फोन नं. :

आमाको नाम थर :

फोन नं. :

बाजेको नाम थर :

फोन नं. :

(टेलिफोन नं. नभएको अवस्थामा नजिकको सुरक्षा निकाय रहेको स्थान र सम्पर्क नं. टिपोट गर्नुपर्नेछ)

परिवारको सदस्य सङ्ख्या :

दाजु भाइ दिदी बहिनीको सङ्ख्या :

अन्य व्यक्तिको संरक्षणमा रहेको भए

संरक्षकको नाम थर :

संरक्षकको ठेगाना :

सम्पर्क फोन नं. :

कुनै रोग/समस्या भए:

विद्यार्थीसँगको नाता :

अपनाउनु पर्ने सावधानी :

छात्रावासबाट विद्यार्थीलाई बाहिर लैजान आउने व्यक्तिहरु :

नाम थर	ठेगाना	नाता

अनुसूची- ३
दफा ७ बमोजिम

छात्रावासमा रहने कर्मचारीहरू नियुक्ति र जिम्मेवारी सम्बन्धी व्यवस्था

१. छात्रावास व्यवस्थापक :

- (क) छात्रावास व्यवस्थापक कम्तीमा एस.एल.सी उतिर्ण व्यक्ति हुनुपर्नेछ ।
- (ख) १८ वर्ष पुरा भएको नेपाली नागरिकहुनु पर्नेछ ।
- (ग) छात्रावास व्यवस्थापन तालिम प्राप्त व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।
- (घ) व्यवस्थापक नियुक्त गर्दा स्थानीय परिवेश, संस्कृति, भाषा आदिसँग परिचित व्यक्तिहरूलाई ग्राह्यता दिनुपर्नेछ ।

मुख्य जिम्मेवारी (कार्य)

- (क) छात्रावासमा बसी विद्यार्थीहरूलाई सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्ने, परामर्श दिनुपर्ने छ ।
- (ख) छात्रावासका विद्यार्थीहरूको रेखदेख गरी जोखिम न्यूनीकरण गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) बालबालिकाको अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।
- (घ) अभिभावकसँग समन्वय गर्नुपर्नेछ ।
- (ङ) छात्रावास व्यवस्थापन समितिले तोकी दिएका अन्य कामहरू गर्ने गराउनु पर्नेछ ।
- (च) खाद्यपदार्थको गुणस्तर परीक्षण गराउन सहजीकरण गर्नुपर्नेछ ।
- (छ) अनुशासन कायम गर्ने, आचारसंहिता पालना गर्ने, गराउनु पर्नेछ ।
- (ज) बालबालिकाको अध्ययन सम्बन्धमा समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गपनुपर्नेछ ।

२. भान्से/सहयोगी :

- (क) आधारभूत तहको शिक्षा प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ख) १८ वर्ष पुरा भएको नेपाली नागरिक हुनुपर्नेछ ।

मुख्य जिम्मेवारी (कार्य)

- (क) छात्रावासमा बसेका विद्यार्थीहरूलाई तोकिए बमोजिमको भोजन तयार गरी खुवाउने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (ख) छात्रावासमा बसी विद्यार्थीहरूलाई परेका मर्का बुझी छात्रावासका व्यवस्थापकलाई बताउनुपर्ने छ ।

- (ग) छात्रावासमा तयार गरिएको खानाको सूची अनुसार एक दिन अगावै माग गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) लुगा धुने र सरसफाइको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (ङ) छात्रावास व्यवस्थापनका सम्बन्धमा व्यवस्थापकले लगाए बमोजिमको कार्य गर्नुपर्नेछ ।

४. छात्रावास सहयोगी :

- (क) माध्यमिक तहको शिक्षा प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ख) १८ वर्ष पुरा भएको नेपाली नागरिक हुनुपर्ने छ ।

मुख्य जिम्मेवारी (कार्य)

- (क) भान्सेको माग अनुसार व्यवस्थापकको निर्देशनमा खाद्य सामग्रीको खरिद गर्ने र व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
 - (ख) भान्सामा आवश्यक सामानहरूको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
 - (ग) प्रत्येक महिना आवश्यक सामग्रीहरूको सूची तयार गरी व्यवस्थापक मार्फत् व्यवस्थापन समितिमा पेस गर्ने र आवश्यकता अनुसार वैकल्पिक व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
 - (घ) छात्रावासमा बसी त्यहाँको दैनिक सरसफाई तथा भान्साको सरसफाइसम्बन्धी कार्य गर्नुपर्नेछ ।
 - (ङ) छात्रावासको व्यवस्थापन समिति र व्यवस्थापकले लगाएका अन्य कामहरू गर्नुपर्नेछ ।
 - (च) अफ्यारो परेका विद्यार्थीहरूलाई खाना खान तथा विद्यालयमा आउन जानको लागि आवश्यक सहयोग गर्नुपर्नेछ ।
 - (छ) २४ घण्टा छात्रावासको सुरक्षाको जिम्मेवारी लिनुपर्नेछ ।
 - (ज) खतराको महसुस भएमा व्यवस्थापकलाई सूचना गर्नुपर्नेछ ।
 - (झ) विद्यार्थीहरूको आवतजावतको रेकर्ड राख्नुपर्नेछ ।
 - (ञ) छात्रावासमा आउने जाने व्यक्तिहरूको रेकर्ड राख्नुपर्नेछ ।
- (विद्यालयमा काम गर्ने कर्मचारीलाईनै सोही जिम्मेवारी दिन सकिने)